
INTRODUCCIÓ

El *Caplletra* que presentem respon a la voluntat de participar d'una manera digna en el procés de revisió de molts dels plantejaments tradicionals fins ara vigents a l'hora d'avaluar l'obra de Joan Roís de Corella. Un clàssic valencià, que, després de patir durant anys l'exili de la incomprensió dels crítics i de ser anatemitzat i posat fins i tot a la picota pel nostre Joan Fuster com el «cornut més insigne de la literatura catalana medieval», darrerament cotitza en alta. Tant, que hi ha qui defensa que s'empescà, ell solet, gairebé tota la literatura catalana del xv i qui sap si alguna altra minúcia o obreta fins ara considerada del xiii, com, posem per cas el llibre de *Contemplació* de Ramon Llull! Evidentment, i bromes a part, hi ha modes en tot, tant en barrets com en literatura. Però aquest cíclic moviment pendular de l'esperit humà, amb els seus *corsi* i *ricorsi* permanents, ultra ser un perfecte antídoto contra la pedanteria dels qui exerciten l'efímera tasca de l'exegesi literària, és també una arma poderosa contra el fatídic sopor de la rutina. Cada generació ha exigut el seu dret a llegir els «seus» clàssics des d'una tesitura determinada. I aquest canvi de perspectiva i d'enfocament no cal dir que suposa un constant enriquiment. Nostre, i dels vells autors que ens llegaren una obra que ja és patrimoni de tots, i que reclama ser recreada en cada lectura i en cada nova interpretació.

Llevat d'alguna excepció que confirma la regla, la major part dels treballs que integren aquest volum van ser encarregats, presentats i discutits originalment en forma de ponències durant el Simposi Internacional sobre Joan Roís de Corella, organitzat en la UIMP dins del marc dels XXVI Premis Octubre. Potser convé aclarir ací (ja que d'altra manera no s'acabaria d'entendre en el present context la interessant i divertida

aportació de la Dra. Eulàlia Duran), que, en coordinar l'esmentat Simposi, hom pretenia lligar, i de fet hom va lligar, els diferents àmbits o grups de treball a un denominador comú, que era l'obra i la persona de Joan Fuster. Per això dues de les intervencions, la ja esmentada de la Dra. Duran, a la qual hem d'agrair que deixés de banda algun piadós escrúpol personal a l'hora de fer-nos assequible un document privat del seu arxiu particular, i la ponència inaugural, a càrrec de qui signa aquestes ratlles, van centrar-se d'una forma o altra en el Fuster clàssic i lector dels clàssics. Si he substituït per un treball sobre Ausiàs aquella meua ponència inaugural, on abordava la lectura fusteriana de Joan Roís de Corella i tractava d'establir un lligam entre les dues temàtiques del Simposi, és per la senzilla raó que hom pot trobar els conceptes essencials d'aquella intervenció en el pròleg a l'edició, encara ben assequible, del recull *Misògins i enamorats*, de Joan Fuster (Alzira, Bromera, 1995).

Tot i aquesta petita i expedita adaptació, resulta encara possible de reconstruir en bona part la memòria d'aquell esdeveniment cultural, que sens dubte va contribuir de manera molt positiva a marcar uns posicionaments crítics renovelladors. Tanmateix, el propòsit i sentit del present volum, més que no d'aixecar-ne acta pública, és el de presentar als estudiosos i als nostres lectors el nucli essencial d'aquelles contribucions, en general tan estimulants com innovadores.

Hom trobarà en les pàgines que segueixen un Roís de Corella molt allunyat dels tòpics de manual i també força distant de l'autor moralitzant i exemplar, o del banyut que feia penosa ostentació d'una lírica però molt real cornamenta, que ens va llegar la lectura fusteriana. Així S. Cingolani, en una síntesi que anticipava i ara resumeix algunes de les claus bàsiques del seu important llibre sobre el nostre autor, el veu essencialment desvinculat d'un discurs educatiu explícit; com el creador d'una ficció literària autònoma basada en la mimesi de la *Poètica* aristotèlica, que permet alhora un distanciament i una commoció catàrtica, la pietat i també la utilitat moral.

Annamaria Annicchiario ens planteja de nou el tema de les relacions Martorell-Corella i de la tècnica creativa d'un i d'altre, en relació no solament amb una determinada manera d'entendre la retòrica clàssica, sinó també de l'ús específic de determinats *auctores*, en aquest cas concret del Boccaccio de l'*Elegia di Madonna Fiammeta*. L'autora prova de manera irrefutable la fins ara només sospitada presència directa d'aquest text boccaccià en fragments de Corella aprofitats per Martorell i en el mateix Martorell, enriquint moltíssim no solament les fonts conegudes del *Tirant*, sinó oferint noves pistes de com pogué operar-se un curiós *ménage à trois*, entre Corella-Martorell i el Boccaccio, en base a aquesta font comuna.

D'altra banda, T. Martínez ens recorda que aquest tipus de *ménage* no es limitava a les relacions entre Corella i Martorell, sinó que era necessàriament més extens, tenint en compte les circumstàncies de la València medieval. En el cas de Corella, suposava una omnipresència de la petja d'Ausiàs March; en el de Fenollar i de Moreno, la del mateix Corella. Tanmateix, en el divertit poema dedicat a Bernat del Bosch, que

Martínez analitza amb gran deteniment, destacant-ne l'hàbil i constant eficàcia de la dilogia i d'altres recursos retòrics, trobem evidència que hi havia d'altra classe de *ménages*, aleshores molt més perillosos!

C. Miralles, des de l'experiència i el mestratge que la filologia clàssica ha brindat sempre a les restants filologies, ens recorda ben oportunament, si parem esment al possible desconcert creat per certes teories recents sobre l'autoria del *Tirant*, la complexitat dels processos de intertextualitat i intratextualitat i de la fixació de l'autoria d'una obra. Assenyala, entre altres coses, que els problemes que hom planteja en relació a la gran novel·la valenciana afecten també, i amb major motiu, les proses de Corella, que mai no van ser impreses. Miralles dóna raó d'aquesta major complexitat, i troba, per exemple, indicis clars d'una execució oral i d'un constant procés d'amplificació o simplificació d'un hipotext. Hipotext que sembla reflectir un ús lliure creatiu de fragments apresos de memòria i que hom podia recitar en diferents tipus de *performances* adaptables, a força de variacions, en llocs i circumstàncies molt diversos. Tanmateix, aquest ús és molt diferent en el *Tirant*. Els fragments arrancats de Corella són més aviat destinats a augmentar l'*ornatus*, o altesa d'estil del text, sense afectar-ne el curs narratiu, i pertanyen a un estadi de les proses corellanes més dependent de la memòria i que caldrà tenir en compte.

Els organitzadors del Simposi van voler retre un merescut homenatge de simpatia i de cordial gratitud al Prof. Josep Romeu i Figueras, veterà investigador de la nostra literatura i en particular de Joan Roís de Corella. El Dr. Romeu, que ha ensinistrat nombroses generacions d'estudiants i d'especialistes en el laboriós mester de la medievalística, ens ofereix en la seva edició-comentari de la *Tragèdia de Caldesa*, una bella mostra del seu treball, amb el seu proverbial rigor assenyat i ben documentat. Finalment, C. Wittlin s'acosta al tema del *Simposi*, des d'una altra perspectiva ben interessant, que ens ajuda a millorar la nostra visió de conjunt, no solament del possible nivell de cultura d'un dels participants en el *Parlament o col·lació en casa de Berenguer Mercader*, en aquest cas el mateix amfitrió de la famosa tertúlia, sinó dels lletraferits valencians del moment. Tot i que el llistat dels llibres ja era conegut, el comentari ens ajuda a discernir millor, en base a comparacions amb d'altres biblioteques particulars, de quines obres impreses i manuscrites disposaven en realitat els autors valencians del s. xv, i obliga, tot plegat, a arribar a unes conclusions certament no massa optimistes.

ALBERT G. HAUF I VALLS
Coordinador del Simposi Joan Roís de Corella